

بررسی اثربخشی آموزش مفاهیم دینی بر هویت ایرانی - اسلامی کودکان پیش دبستانی شهرستان بهشهر

خدیدجه شهری

مدیر مهد نابغه کوچولو-شهرستان بهشهر
Setayesh.shahri1365@Gmail.com

عین اله شهابی

کارشناس پیش دبستانی شهرستان بهشهر
Einolah.shahmiri66@gmail.com

چکیده

این پژوهش با هدف « بررسی اثربخشی آموزش مفاهیم دینی بر هویت ایرانی - اسلامی کودکان پیش دبستانی شهرستان بهشهر در سال ۱۳۹۷ » انجام شده است . پژوهش حاضر از نظر روش گردآوری داده ها به صورت نیمه آزمایشی با گروه کنترل با پیش آزمون و پس آزمون می باشد. در این مطالعه تعداد ۲۰ نفر از دانش آموزان (۸نمونه دختر و ۱۲نمونه پسر) پیش دبستانی مهد کودک (نابغه کوچولو) شهرستان بهشهر به صورت نمونه در دسترس انتخاب و به طور تصادفی در دو گروه آزمایش (۱۰ نفر) و کنترل (۱۰ نفر) به صورت همتا سازی شده قرار داده شدند. گروه آزمایش مفاهیم دینی را طی ۱۰ جلسه ۹۰ دقیقه ای ۲ بار در هفته به مدت ۵ هفته آموزش دیدند. پرسش نامه محقق ساخته هویت ایرانی اسلامی (دینی) ۱۸سوالی باز پاسخ ابزار اندازه گیری در این تحقیق می باشد که جهت احراز روایی به رویت اساتید صاحب نظر و همچنین اساتید راهنما و مشاور رسیده است.و برای اطمینان از پایایی ، با استفاده از ضریب الفای کرونباخ پایایی آن ۰/۸۹ بدست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از روشهای آمار توصیفی(معیارهای تمرکز، معیارهای پراکندگی و جداول فراوانی همراه با نمودارهای مربوطه) و آمار استنباطی(آزمون تحلیل کواریانس و تحلیل واریانس چند متغیره) استفاده شد و داده ها با نرم افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد که آموزش مفاهیم دینی باعث افزایش هویت ایرانی - اسلامی کودکان پیش دبستانی شده است. به عبارت دیگر تغییرات نمرات هویت ایرانی - اسلامی کودکان در مرحله ی پس آزمون ناشی از آموزش مفاهیم دینی می باشد .

واژگان کلیدی: مفاهیم دینی، هویت ایرانی - اسلامی، کودکان پیش دبستانی.

مقدمه

کودکان از سنین اولیه خود، تحت تربیت و پرورش والدین در خانواده قرار دارند. برای تربیت فرزندان، استنباط و روشن بینی والدین نسبت به تمایلات و علائق آنها الزامی است. در این دوره ارزشهای مذهبی و هنجارهای دینی توسط اعضای خانواده به طور مستقیم یا غیر مستقیم به فرزندان منتقل می گردد. آنان با مشاهده ی والدین خود در حال انجام فرائض دینی ، کنجکاویشان برانگیخته می شود. در این سنین با توجه به این که (من مفعولی) در کودکان نقش بیشتری بازی می کند ، آنان پذیرای هنجارها و نرمهای مذهبی هستند. پس از خانواده، مدرسه مهمترین نهادی است که می تواند به لحاظ رفتارهای مذهبی بر روی کودکان تأثیر گذار باشد. با توجه به آنکه فرآیند اجتماعی شدن از خانواده شروع و در مراحل بعدی تکمیل می گردد، وجود همسازی میان اهداف نهادهای مختلفی مثل مدرسه و خانواده در شکوفایی شخصیت مذهبی دانش آموزان نقش ویژه ای ایفا می کند. اگر میان عملکرد خانواده و مدرسه تعارض وجود داشته باشد، باعث سردرگمی و بلا تکلیفی کودکان گردیده و اعتقادات مذهبی او را تحت تأثیر قرار می دهد. با توجه به اهمیت دوران کودکی در تکوین شخصیت فردی، تثبیت ارزشهای دینی در شخصیت او با همانندسازی هایی که در نقش های مختلف ایفا می کند، درونی می گردد. لذت تربیت صحیح در دوران کودکی می تواند مجموعه ای نظام یافته و شالوده بندی شده از نقش هایی که به آنها وابسته است را به وجود آورد (محمدی، ۱۳۹۵). بیان قصه های لطیف و خاطره های زیبا و اجرای نمایشنامه های دل انگیز با زبانی شیرین و دوست داشتنی، برای ارائه احکام و روشهای اخلاقی و تصویر سازی از ارزش ها و رفتار انسان های وارسته و رهبران و اسوه های مذهبی، تأثیرات بسیار مؤثری در یادگیری و گرایش و پایداری نسبت به ارزش های مذهبی و فهم درست از اقامه حقیقی نماز، در بین دانش آموزان به جای خواهد گذاشت . برپایی نماز در مدارس، همراه با معلمان و مربیان و مدیر و همچنین اقامه نماز در پارک ها و یا برگزاری آن در میدان های ورزشی، اردوها و مجامع عمومی، می تواند برای دانش آموزان دل انگیز و به یاد ماندنی باشد (بوالهروی، ۱۳۸۹).

از آسیب های تربیتی نظام آموزش و پرورش این است که اغلب اصرار داریم معلومات معین و مشخصی را که گاه نمی دانیم تا چه حد دینی است، به ذهن دانش آموزان وارد کنیم و می پنداریم با تعلیم آنها بچه ها متدین می شوند و هر سال نیز مضامین کتابهای درسی را تغییر می دهیم و باز سال بعد می بینیم این تغییر بی فایده است . در این زمینه باید این پرسش ها را مطرح کرد که آیا حاصل آموزش های دوران ابتدایی رضایت بخش بوده است؟ آیا آنچه دانش آموزان آموخته اند در وجودشان تأثیرگذار بوده است؟ تجربه گذشته و بررسی ها نشان می دهد که پاسخ این پرسش ها عموماً منفی یا حداقل در حد مطلوب نیست. آری اگر چیزی عین وجود نشود، عملش بی حاصل است . ما معمولاً دینداری را با اجرای آداب و رسوم دینی یکی می دانیم . البته دین بدون مناسک، آداب و عبادات معنا ندارد؛ اما دینی که منشأ آثار اجتماعی و فرهنگی می شود، چیزی بیشتر از عادات دینی است . از طرف دیگر معمولاً در کتاب های دینی مطالب تکراری و رسمی را تعلیم می دهیم و اصولاً تلاش بر این است که معلومات رسمی دینی عرضه شود و کاری به پرورش ذوق دینی دانش آموزان نداریم. در پرورش و آموزش دینی دانش آموزان با توجه به اقتضای سن آنها باید برنامه داشت و نمی شود برای همه یک نسخه پیچید . در برنامه های تربیتی باید جنسیت، سن، منطقه جغرافیایی، آداب و رسوم، خانواده، اقتصاد مدنظر برنامه ریزان قرار گیرد. همچنین این امر را در نظر داشت که آموزش مفاهیم دینی نیز مانند هر علم دیگری نیاز به شناسایی و به کارگیری اصول و روش های صحیح، کارآمد و مؤثر دارد. بنابراین، همان گونه که شناخت خصوصیات و توانایی های کودکان در بهینه سازی آموزش مفاهیم دینی امری مسلم است، شناخت اصول و روش

های مربوط به آموزش مفاهیم دینی کودکان پیش دبستانی نیز ضرورت دارد (ایزدی، ۱۳۹۴). (نصیری و همکاران، ۱۳۹۰) در پژوهش درونی کردن ارزش های اسلامی در میان دانش آموزان دریافته اند که بین شیوه های تربیتی مدیران، معاونان و مربیان با درونی کردن ارزش های اسلامی در دانش آموزان رابطه وجود دارد. بین محتوای دروس آموزشی و درونی کردن ارزش های

اسلامی در دانش آموزان رابطه وجود دارد، بین فضای فیزیکی مدرسه و درونی کردن ارزش های اسلامی در دانش آموزان رابطه وجود دارد، بین اجرای برنامه های دینی مدارس و درونی کردن ارزش های اسلامی در دانش آموزان رابطه وجود دارد. همچنین (Cekin, 2013) در پژوهشی درباره سطوح درک دانش

آموزان ابتدایی از مفهوم دین نشان داد که دانش آموزان قادر به درک صحیح و علمی از دین نیستند و تصور غلط از مفاهیمی چون پرستش، رفتارهای اخلاقی و واجبات دارند. (Romanowski, 2012) نیز در پژوهش خویش دریافت که عوامل فردی خانوادگی، آموزش مذهبی و وجود کتابهای درسی و نشریات در مدارس از عوامل مؤثر در جذب دانش آموزان به اجرای عبادت روزانه در مدارس می باشد.

با توجه به مطالب ذکر شده می توان گفت که تعلیم و تربیت در دنیای کنونی، خواه ناخواه متأثر از دگرگونی های پرشتابی است که در دانش تجربی نو، سبک زندگی، تغییر نگرش ها و پیشرفت های فناوری بوجود آمده است. در چنین موقعیتی بدیهی است نظام تعلیم و تربیت کشور ما که تحت تاثیر حفظ استقلال، هویت دینی و ملی است و بر اندیشه ها و آرمانها و مبانی تربیت اسلامی و ملی تأکید دارد با تهدیدها و چالش هایی مواجه باشد (هاشمی رکاوندی، ۱۳۹۵). در واقع پیشرفت و توسعه هر کشور مرهون موفقیت و رشد روزافزون نظام تعلیم و تربیت آن کشور است و پرداختن به حوزه تربیت دینی در آن نظام از عناصر اصلی پیشرفت آموزش و پرورش است، اما در گام اول برای حصول اهداف و برنامه های تربیت دینی باید آسیب های پیرامون آن را شناخت. در نظام رسمی آموزش و پرورش کشور ما به امر تربیت دینی با نگاهی برابر با دیگر برنامه های آموزشی نگریسته شده است. حال آنکه این طرز تلقی جای تأمل و بررسی دارد، زیرا مخاطب تربیت دینی، روح و جان دانش آموزان است که به سعادت و رستگاری ابدی می انجامد، اما دروس و برنامه ها دیگر مربوط به ذهن و حافظه است که برای رفاه عمومی و امور دنیوی است، بنابراین برای توفیق در هویت دینی، شناخت آسیب های آن برای برنامه ریزان آموزش و پرورش به منظور آشنایی با آفت های راه یافته در فرهنگ و آموزه های دینی ما امری حتمی است (درویشی، ۱۳۸۹) بنابراین، آنچه باید بدان توجه داشت و این پژوهش نیز در پی آن می باشد، این است که درک و برداشت کودک از مفاهیم دینی با بزرگسالان یکسان نیست؛ آنان در حد ظرفیت ذهنی خود مطالب دینی را می فهمند و بر آن اساس، جهان بینی خود را می سازند. اگر آموزش مفاهیم دینی برای دانش آموزان دوره پیش دبستانی به گونه ای حساب شده صورت نگیرد، نه تنها از تأثیرات سازنده ای برخوردار نمی گردد، بلکه می تواند پیامدهای زیان باری بر هویت ایرانی - اسلامی به دنبال داشته باشد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر روش گردآوری داده ها به صورت نیمه آزمایشی با گروه کنترل با پیش آزمون و پس آزمون می باشد. در این مطالعه تعداد ۲۰ نفر از دانش آموزان (۸ نمونه دختر و ۱۲ نمونه پسر) پیش دبستانی مهد کودک (تابغه کوچولو) شهرستان بهشهر به صورت نمونه در دسترس انتخاب و به طور تصادفی در دو گروه آزمایش (۱۰ نفر) و کنترل (۱۰ نفر) به صورت همتا سازی شده قرار داده شدند. گروه آزمایش مفاهیم دینی را طی ۱۰ جلسه ۹۰ دقیقه ای ۲ بار در هفته به مدت ۵ هفته آموزش دیدند. پرسش نامه محقق ساخته هویت ایرانی اسلامی (دینی) ۱۸ سوالی باز پاسخ ابزار اندازه گیری در این تحقیق می باشد که جهت احراز روایی به رویت اساتید صاحب نظر و همچنین اساتید راهنما و مشاور رسیده است. و برای اطمینان از پایایی، با استفاده از ضریب الفای کرونباخ پایایی آن ۰/۸۹ بدست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از روشهای آمار توصیفی (معیارهای تمرکز، معیارهای پراکندگی و جداول فراوانی همراه با نمودارهای مربوطه) و آمار استنباطی (آزمون تحلیل کویاریانس و تحلیل واریانس چند متغیره) استفاده شد و داده ها با نرم افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفت.

جلسه	موضوع	شرح مختصر
۱	معرفی اعضای گروه آشنایی با مفاهیم دینی بطور کلی	در این جلسه اعضا خود را معرفی کردند و در ادامه به استناد به مفاهیم دینی و آیات در مورد برخی مفاهیم دینی نظیر توکل، صبر، نماز، دعا، بخشش توضیحاتی داده شد.
۲	آشنایی با انواع مفاهیم مورد ذکر در جلسه اول	در این جلسه تک تک مفاهیم ذکر شده در جلسه اول با استناد به آیات و روایات و داستان های مرتبط شرح داده شدند.
۳	آشنایی با ویژگی های افراد توکل کننده	در این جلسه با ارایه مثالی از داستان های پیامبرانی نظیر نوح و هود روش های سرمشق گیری و الگوبرداری آموزش داده می شود.
۴	افزایش میزان توکل، صبر، اقامه نماز، دعا	تقویت رفتارها و تجربه های ذکر شده ای که در آن با صبر اقامه نماز و دعا تحمل مشکلات آسان تر شد.
۵	یادآوری خوشی ها به هنگام مواجهه با سختی ها	در این جلسه به افراد یاد داده می شود تا در هنگام سختی ها به مقایسه نعمات خدادادی و وفور این نعمت ها در قبال سختی ناچیز کنونی شان بپردازند تا از حزن و اندوه آنها کاسته شود.
۶	آشنایی با آثار توکل، صبر، اقامه نماز، دعا و بخشش در زندگی	با اشاره به جنگ ها و پیروزی ها و شکست های بزرگان دینی اشاره شده و به روایات و آیات خداوندی اشاره می شود که چه اجر و قربی با وجود شکست نزد خداوند دارند تا در شکست ها و حزن ها دچار ناامیدی و اضطراب نشوند.
۷	تاکید بر افزونی نعمات در صورت توکل، صبر، اقامه نماز، دعا و بخشش در زندگی	آموزش مهرورزی به دیگران و بخشش نعمات با توکل به خدا
۸	آرامش و عزت نفس	برای کنترل شخصی به گونه ای آموزش می بینند که برخی کامروایی های خود را محدود کنند تا تحمل رنج ها آسان و از غرور کاسته شود.
۹	کنترل خشم	آموزش آرمیدگی با یادآوری وجود خداوند در تمام مراحل زندگی به عنوان نظارگر اعمال و کاستن از میزان برانگیختگی
۱۰	ایجاد انگیزه معنوی در افراد	در این جلسه یعنی جلسه آخر تشویق می شوند تا ارتباط بیشتر و نزدیکتر با خداوند داشته باشند که یکی از این راههای ارتباط با خواندن ترجمه نماز محقق خواهد شد.

یافته ها

الف) تجزیه و تحلیل توصیفی داده ها

تحلیل توصیفی مربوط به اثربخشی آموزش مفاهیم دینی بر هویت ایرانی - اسلامی کودکان

جدول ۲: میانگین و انحراف استاندارد نمره های پیش آزمون و پس آزمون هویت ایرانی - اسلامی کودکان نمونه به تفکیک دو گروه آزمایش و کنترل

پس آزمون		پیش آزمون		گروه آزمودنی ها	
انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین		
4.90	76.30	6.35	49.50	آزمایش	نگرش
3.12	52.20	4.13	50.20	کنترل	

یافته های جدول (۲) میانگین و انحراف استاندارد نمره های پیش آزمون و پس آزمون نمرات هویت ایرانی - اسلامی کودکان به تفکیک دو گروه آزمایش و کنترل را نشان می دهد. میانگین نمرات هویت ایرانی - اسلامی کودکان در گروه آزمایش، در مرحله پیش آزمون ۴۹/۵۰ و در مرحله پس آزمون ۷۶/۳۰، و در گروه کنترل، در مرحله پیش آزمون ۵۰/۲۰ و در مرحله پس آزمون ۵۲/۲۰ می باشد که از لحاظ توصیفی، میانگین نمرات هویت ایرانی - اسلامی کودکان گروه آزمایش یعنی بعد از آموزش مفاهیم دینی در مرحله پس آزمون نسبت به مرحله پیش آزمون افزایش یافته است ولی در گروه کنترل که آموزشی را دریافت نکردند تغییرات ناچیزی را داشته است.

ب) تجزیه و تحلیل استنباطی داده ها

برای بررسی فرضیه های پژوهش مربوط به اثربخشی آموزش مفاهیم دینی بر هویت ایرانی - اسلامی کودکان پیش دبستانی، ابتدا پیش فرض های لازم برای اجرای آزمون تحلیل کواریانس نظیر نرمال بودن، همگنی واریانس ها، نمونه گیری تصادفی، برابری ضرایب خطوط رگرسیون و یا تعامل نداشتن با هم متغیر مستقل و کمکی انجام شد. متغیرهای این تحقیق از نظر نرمال بودن و همگنی واریانس و نمونه گیری تصادفی، ضرایب خطوط رگرسیون و مفروضه همگونی ضرایب رگرسیونی مورد تایید قرار گرفتند. در نتیجه مجوز استفاده از مدل تحلیل کواریانس برای داده های تحقیق وجود دارد.

۱- نرمال بودن

جدول ۳: بررسی نرمالیت توزیع نمرات هویت ایرانی - اسلامی کودکان با استفاده از آزمون شاپیر و ویلک

گروه	Z	درجه آزادی	سطح معناداری	نتیجه نرمال بودن
پیش آزمون	۰.۹۷۹	۱۰	۰.۹۵۷	نرمال است
	۰.۸۵۵	۱۰	۰.۰۶۷	نرمال است
پس آزمون	۰.۹۴۷	۱۰	۰.۶۳۸	نرمال است
	۰.۹۸۰	۱۰	۰.۹۶۵	نرمال است

نمرات مندرج در جدول ۳، نشان می دهد که توزیع متغیرهای پژوهش نرمال می باشد. با توجه به اینکه توزیع متغیر پژوهش (هویت ایرانی - اسلامی کودکان) در پیش آزمون و پس آزمون نرمال بوده و مقیاس اندازه گیری متغیرها فاصله ای بوده است، از آزمون پارامتریک تحلیل کواریانس جهت تحلیل داده ها استفاده شد.

۲- همگنی واریانس ها

جدول ۴: نتایج آزمون لون جهت بررسی همگنی واریانس ها

سطح معنی داری	df ₂	df ₁	F مقدار	آزمون لون متغیر
.639	18	1	.228	هویت ایرانی - اسلامی کودکان

با توجه به جدول ۴، میزان F-لوین برای برابری واریانس های متغیرهای پژوهش در پس آزمون در گروه آزمایش و کنترل نشان می دهد که این مقدار در بین گروه ها معنادار نیست. یعنی نمرات گروه های پژوهش در پس آزمون نمرات هویت ایرانی - اسلامی کودکان دارای واریانس برابری هستند. به این ترتیب شرط دیگر اجرای آزمون کواریانس برقرار می باشد.

۳- همگنی شیب خط رگرسیون

جدول ۵: نتایج تحلیل واریانس برای بررسی همگنی رگرسیون

متغیر	منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
هویت ایرانی - اسلامی کودکان	پیش آزمون * گروه	17.713	1	17.713	1.450	.246

همانطوری که در جدول ۵ نشان داده شده است. بر اساس نتایج حاصل از آزمون تاثیرات بین آزمودنی ها، فرضیه همگنی شیب رگرسیون معنی دار نیست ($P > 0.05$). یا به عبارتی شیب خط رگرسیون بین متغیر همپراش و متغیر وابسته در سطوح مختلف متغیر مستقل (گروه کنترل و آزمایش) یکسان است. بنابراین مجوز استفاده از مدل تحلیل کواریانس برای داده های تحقیق وجود دارد.

سوال اصلی: آیا آموزش مفاهیم دینی بر هویت ایرانی - اسلامی کودکان پیش دبستانی شهرستان بهشهر اثربخش است؟

جدول ۶: میانگین های تعدیل شده

گروه	میانگین	انحراف معیار خطا
آزمایش	76.45	1.121
کنترل	52.05	1.121

جدول ۷: نتایج تحلیل کواریانس (ANCOVA)

منبع	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری	ضریب اتا	توان آزمون
پیش آزمون	90.485	1	90.485	7.215	.016	.298	.716
اثر گروه	1030.913	1	1030.913	82.196	.000	.829	1.000
میزان خطا	213.215	17	12.542				
جمع کل تصحیح شده	1297.750	19					

همانگونه که از یافته های جدول ۷ مشاهده می شود مقدار ($P < 0/05$ و $F = 82/196$) با درجات آزادی (۱ و ۱۷) در سطح ۰/۰۵ از لحاظ آماری معنادار می باشد. چرا که سطح معناداری ($sig = 0/000$) کوچکتر از ۰/۰۵ خطا مشاهده شد. از اینرو میتوان نتیجه گرفت آموزش مفاهیم دینی بر هویت ایرانی - اسلامی کودکان پیش دبستانی شهرستان بهشهر اثربخش است. ملاحظه میانگین های دو گروه (جدول ۲) نشان می دهد که نمره های هویت ایرانی

- اسلامی کودکان آزمودنی های گروه آزمایش در پس آزمون نسبت به گروه کنترل افزایش یافته است. از اینرو میتوان نتیجه گرفت آموزش مفاهیم دینی باعث افزایش هویت ایرانی - اسلامی کودکان شده است. مقدار مجذور اتا برابر ۰/۸۲۹ می باشد. بدین معنا که ۸۲/۹٪ از تغییرات نمرات هویت ایرانی - اسلامی کودکان ناشی از آموزش مفاهیم دینی می باشد به بیان دیگر آموزش مفاهیم دینی باعث ۸۲/۹ درصد تغییر نمره های هویت ایرانی - اسلامی کودکان گردیده است و همچنین توان آزمون با مقدار ۱۰۰ درصد نشان دهنده کفایت نمونه های آماری مورد بررسی است. بنابراین فرضیه تحقیق با ۹۵٪ اطمینان تایید می گردد.

بحث و نتیجه گیری

تحلیل توصیفی مربوط به اثربخشی آموزش مفاهیم دینی بر هویت ایرانی - اسلامی کودکان نشان می دهد که میانگین نمرات هویت ایرانی - اسلامی کودکان در گروه آزمایش، در مرحله پیش آزمون ۴۹/۵۰ و در مرحله پس آزمون ۷۶/۳۰، و در گروه کنترل، در مرحله پیش آزمون ۵۰/۲۰ و در مرحله پس آزمون ۵۲/۲۰ می باشد که از لحاظ توصیفی، میانگین نمرات هویت ایرانی - اسلامی کودکان گروه آزمایش یعنی بعد از آموزش مفاهیم دینی در مرحله پس آزمون نسبت به مرحله پیش آزمون افزایش یافته است ولی در گروه کنترل که آموزشی را دریافت نکردند تغییرات ناچیزی را داشته است. همچنین در پاسخ به سوال اصلی پژوهش مشخص شد که نمره های هویت ایرانی - اسلامی کودکان آزمودنی های گروه آزمایش در پس آزمون نسبت به گروه کنترل افزایش یافته است. از اینرو میتوان نتیجه گرفت آموزش مفاهیم دینی باعث افزایش هویت ایرانی - اسلامی کودکان شده است. مقدار مجذور اتا برابر ۰/۸۲۹ می باشد. بدین معنا که ۸۲/۹٪ از تغییرات نمرات هویت ایرانی - اسلامی کودکان ناشی از آموزش مفاهیم دینی می باشد به بیان دیگر آموزش مفاهیم دینی باعث ۸۲/۹ درصد تغییر نمره های هویت ایرانی - اسلامی کودکان گردیده است و توان آزمون با مقدار ۱۰۰ درصد نشان دهنده کفایت نمونه های آماری مورد بررسی است. بنابراین فرضیه تحقیق با ۹۵٪ اطمینان تایید می گردد. نتیجه به دست آمده در این پژوهش با یافته های حاصل از پژوهش های (Cekin, 2013)، (Romanowski, 2012) و (نصیری و همکاران، ۱۳۹۰) همخوانی داشته است. در تبیین فرضیه حاضر می توان گفت یکی از مولفه های مهم در تدوین الگوی ایرانی- اسلامی پیشرفت توجه به هویت دینی و شناخت شاخصه ها و بررسی راهکارهای شکل گیری، تقویت و بیان عوامل تضعیف کننده آن در جامعه می باشد. هویت دینی، پدیده

ای است که به تدریج و در پی عمل به آموزه های وحیانی به دست می آید ، بنابراین برای شکل گیری هویتی مطلوب در دوره های جوانی و بزرگسالی ، مراحل تربیتی را باید از سال های اولیه زندگی آغاز کرد. و در این سالها نمی خواهیم کودک را با مفاهیمی چون زیبایی، دوستی، محبت، عبادت و لطافت معنوی آشنا کنیم. چرا که او نماد محبت، عشق، دوستی و گرایش خالصانه به معنویات است و ما باید تلاش کنیم که در تربیت دینی دانش آموزان به حفظ، نگهداری و پرورش گرایش ها و تعمیق و تقویت ارزش های درونی او بپردازیم. پس جهت تربیت دینی حرکت معنوی و درونی کودکان در مسیر زیباشناسی، ارزش پذیری ، خویشتن شناسی، حرمت گذاری، عزت طلبی و نوع دوستی ، قناعت ، پرهیز از نازیبایی، پذیرش مسئولیت های دینی و عمل صحیح و کامل به تکالیف ارزشی است . اما این حرکت بدون برانگیخته شدن احساس دینی، پرورش ارزش های دینی، پیدایش عاطفه ی دینی ، تبلور نگرش و تحصیل تجارب دل نشین دینی، رویکرد درونی و تحول رفتاری به دنبال نخواهد داشت. اگر بخواهیم میراث ارزشی و معنوی خود را بدون توجه به نیازهای کودکان به آنها انتقال دهیم، باید بدانیم که پایداری و استمرار این رویکردها ضعیف و بی کیفیت خواهد بود زیرا تربیت دینی فرایندی است که از تجارب معنوی برخاسته از ارضای انگیزه و برطرف شدن نیازهای روحی، شناختی و عاطفی کودک اثر می پذیرد. تربیت دینی علاوه بر روشن کردن و پرورش مهارت های گوناگون شناختی، رفتاری، عاطفی و ارتباطی کودک را در مسیر و فرایند ارزش فهمی، ارزش پذیری، تحلیل ارزشی و رشد ارزشی قرار می دهد. پس معلم ، برنامه ریز و مدیر که خواهان تربیت دینی عمیق و تأثیر گذار است، باید از نیازها و گرایش های کودک آگاهی یابد. در آموزش دینی نیز توجه به لطافت، زیبا شناسی، بازی، جنب و جوش و فرح بخشی از جمله نیازهای اساسی هر کودک است. باید محتوای نگرش و کلیت ارزشی خود را در مورد نیاز و انگیزش کودک اصلاح و از دریچه ای تازه به نیازهای نادیده گرفته شده او، به تربیت دینی نگاه کنیم.

اگر چه، این پژوهش نیز همانند هر پژوهش دیگری دارای محدودیت هایی بوده است، اما این محدودیت ها می توانند دریچه های جدیدی بر روی پژوهش های آتی بگشایند . بنابراین، با توجه به محدود بودن تحقیقات و جدید بودن بحث پژوهش محوری پیشنهاد اصلی این تحقیق ، این است که با مجموعه اقداماتی نظیر توجه کردن مراکز آموزشی- فرهنگی به اهمیت فرایض دینی از طریق انجام تبلیغات مستقیم و غیرمستقیم و الگوسازی جذاب و مناسب در این زمینه .تهیه بروشورها و تراکتهای جذاب و مناسب تبلیغاتی در زمینه نماز و نماز جماعت برای بهره گیری دانش آموزان و معلمان از آنها.برگزاری مسابقات علمی، فرهنگی، کتاب خوانی در مورد موضوعات مختلف دینی در بین دانش آموزان و ترغیب بیشتر آنها در این راستا از جمله اولویت های مهم در شکل گیری هویت ایرانی- اسلامی بویژه در دوران پیش دبستانی قرار گیرد.

منابع

- ایزدی ، ریحانه ، راه های گرایش عمیق دانش آموزان به نماز ، رویکردهای پژوهشی در علوم اجتماعی، دوره ۱، شماره ۲ ، تابستان ۱۳۹۴ ، ۸-۱۴ .
- بوالهروی، جعفر، تربیت معنوی کودکان و نوجوانان، مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران، دوره ۱۶، شماره ۶۲، پاییز ۱۳۸۹، ۳۷۹.
- درویشی، لیلا، ۱۳۸۹، بررسی نمادهای هویت ملی و مذهبی در برنامه های امور تربیتی، پایان نامه کارشناسی ارشد ، دانشگاه الزهرا.
- محمدی ،عشرت ، ۱۳۹۵، بررسی اثربخشی آموزش مفاهیم دینی (توکل، صبر، نماز، دعا، بخشش) بر تربیت اجتماعی دانش آموزان دختر پایه ششم ابتدایی شهرستان گمیشان، پایان نامه کارشناسی ارشد ، گروه آموزش و بهسازی منابع انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرگز.
- نصیری، فخرالسادات ؛ ایزدی معز، شیرین؛ فلاحی، احمد حسین؛ شمخانی، اژدر ، درونی کردن ارزش های اسلامی در میان دانش آموزان از دیدگاه مریبان تربیتی (مطالعه موردی دبیرستان های دخترانه شهر همدان)، نشریه مهندسی فرهنگی، سال ششم، شماره ۵۸، مهر و آبان ۱۳۹۰، ۷۵-۸۵.
- هاشمی رکاوندی ،سکینه ، ۱۳۹۵، رابطه بین پایبندی به ارزش های دینی و امنیت اجتماعی دانشجویان رشته مدیریت آموزشی و روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی نکا، پایان نامه کارشناسی ارشد ، رشته تحقیقات آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نکاء.

-Cekin,A.(2013),The Different grades students understanding levels of The concept of religion in Turkish elementary education.Journal of Religious Culture,167-1-5.

-Romanowski, M. H. (2012). Is School Prayer the Answer? *Educational Forum*, Vol66, No.2, P. 154-161.